

LÄNSSTYRELSEN KALMAR LÄN INFORMERAR

BYGGNADSANTIKVARISK KONTROLL

FRÖREDA STOREGÅRD

Fröreda 7:3
Järeda socken
Hultsfreds kommun
Småland

FRÖREDA STOREGÅRD

Meddelande 2005:11

ISSN 0348-8748

ISRN LSTY-H-M-2005/11-SE

Utgiven av:	Länsstyrelsen Kalmar län,
Ansvarig enhet:	Samhällsutvecklingsenheten
Författare:	Henrik Åsenius
Omslagsbild:	Fröreda Storegård, norra bostadslängan Foto: Henrik Åsenius
Karttillstånd:	© Lantmäteriet. Ur Geografiska Sverigedata, fastighetskartan Dnr. 106- 2004/188
Foto:	Henrik Åsenius
Tryckt hos:	Länsstyrelsens tryckeri, mars 2005
Upplaga:	25 ex

Antikvarisk kontroll vid panelning av gavel

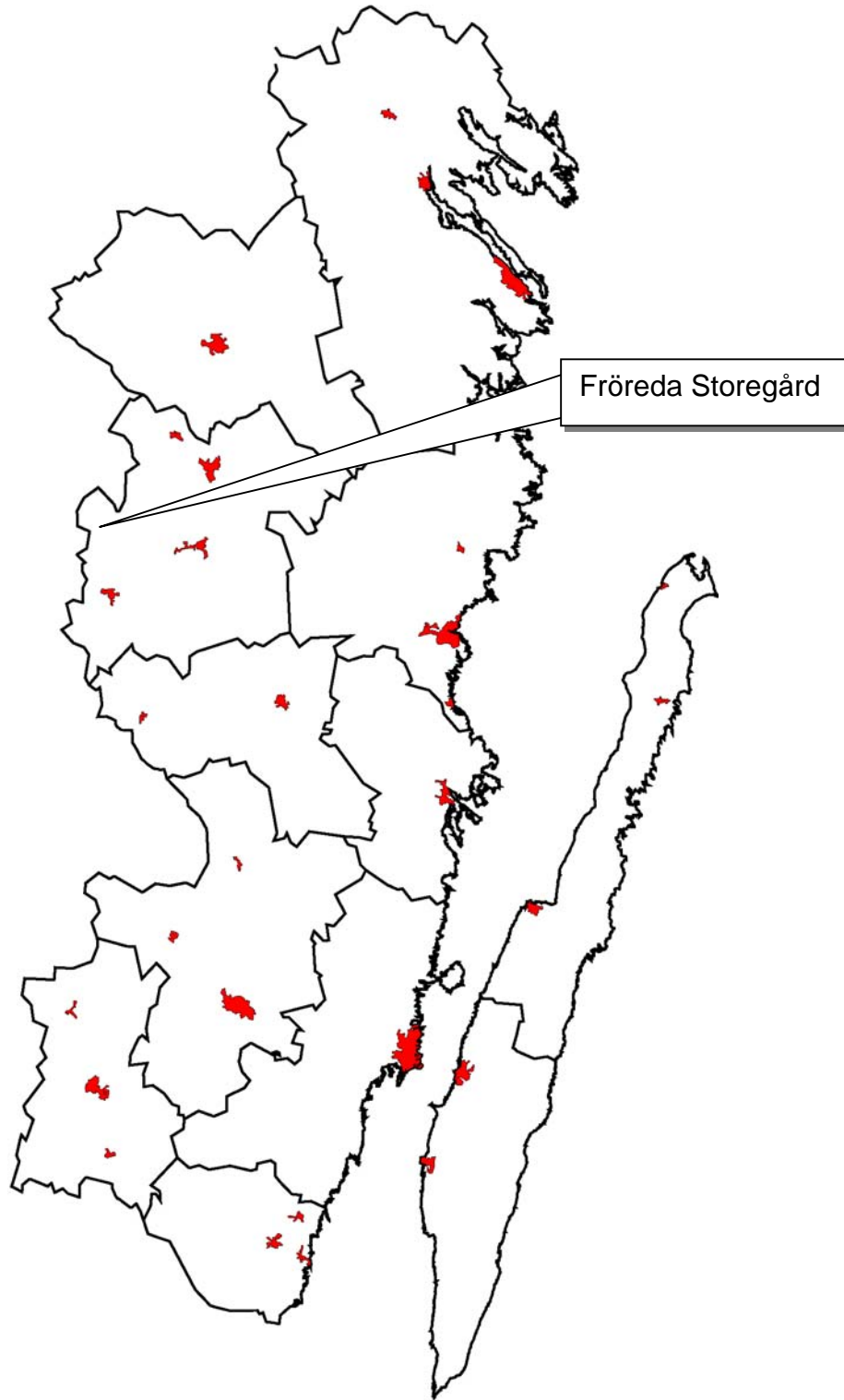
FRÖREDA STOREGÅRD

Fröreda 7:3
Järeda socken
Hultsfreds kommun
Småland

Rapport 2005:11

Henrik Åsenius
Foto: Henrik Åsenius

LÄNSSTYRELSEN KALMAR LÄN
391 86 KALMAR

KALMAR LÄN

Innehåll

Inledning	2
Historik och byggnadsbeskrivning	2
Renoveringshistoria	3
Kulturhistorisk status	3
Skadebild och aktuella åtgärder	4
Utförda åtgärder	4
Kommentarer till utförda åtgärder	4
Antikvarisk kontroll	6
Administrativa data	6
Källor	6

Norra halvan av Hultsfreds kommun

LMV ek kartblad 6G0E 06604 skala 1:200.000

Inledning

Emåns dalgång har åtminstone sedan yngre järnåldern bebotts och brukats av jordbrukande bönder. Byn Fröreda ligger vid den gamla landsvägen mellan Kalmar-Eksjö och i slutningen ca 400 m norr om ån i ett öppet odlingslandskap. Byn bestod ursprungligen av fyra tätt liggande gårdar. De flesta av byns byggnader brann ner 1683. Under 1700-talets första hälft återuppbyggdes byn.

Historik och byggnadsbeskrivning

Ägarlängden för hemmanet Fröreda Storegård finns belagd från 1540. De olika ägarna titulerade sig som bönder, gästgivare, länsman och nämndeman. Genom ingiften blev gårdsägarna släkt med inflytelserika personer som biskopen i Växjö, häradshövdingen i Aspelands härad, adliga familjer, häradsdomare, kyrkoherdar och nämndemän. Två ägargenerationer under 1800-talets andra hälft var inte bosatta på gården vilket är en starkt bidragande orsak till att så mycket av byggnaderna förblivit orörda.

Under 1920-talet revs ett stort antal av gårdens byggnader. Gården som byggnadsminnesförklarades 1985 består idag av fyra stycken tvåvånings enkelstugor sammanbyggda till två tvillinghus, två loftbodar, två visthusbodar och en undantagsstuga. Den sistnämnda byggnaden dateras till 1800-talet medan de övriga troligen uppfördes under tidigt 1700-tal. Samtliga byggnader är knuttimrade. Byggnaderna är välbevarade såväl in- som utvändigt, dock med en del sentida tillägg i den södra bostadslängan som under en period fungerade som vandrarhem. Byggnaden som nu fått sin nordvästra gavel panelad omnämns fortsättningsvis som den norra bostadslängan, i en del andra handlingar benämns samma byggnad den östra bostadslängan. I den norra bostadslängan återfinns handmålade tapeter och

målningar direkt på väggtimret av mycket höga kulturhistoriska värden, bla finns bevarade barocktapeter av en ovanlig typ. Huset inreddes troligen under 1700-talets första hälft.

Renoveringshistoria

1990-talet: Under decenniet första år utförs diverse arbeten på byggnadsminnets byggnader utan tillstånd från Länsstyrelsen i form av fönstermålning med alkydfärg, spislagning med cementbruk, skorstenar murades med cementbruk etc enl Lst besiktningsprotokoll 1993-10-12.

1994 utförs åtgärdsförslag ang inredningsmåleriet och hålls en timringskurs på gården, Länsstyrelsen anslåg 8 000 respektive 70 000 kr i bidrag till detta. Under timringskursen panelades sannolikt sydöstra gaveln på norra bostadslängan.

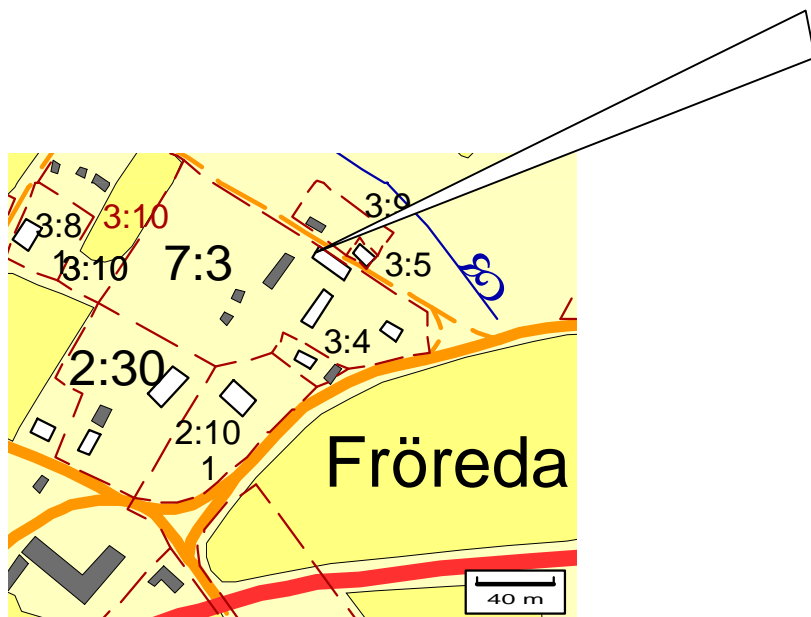
1994-99 restaurerades norra bostadslängans inredningsmåleri och tapeter. Länsstyrelsen anslår 750 000 + 49 000 + 165 000 kr = 964 000 kr i bidrag till konserveringsåtgärder mm *Rapport Kalmar läns museum, Kalmar 1999.*

2004-04-02 beviljar Länsstyrelsen tillstånd för Järeda Hembygdsförening att panela nordvästra gaveln på norra bostadslängan.

Kulturhistorisk status

Fröreda Storegård byggnadsminnesförklarades 1985-07-22.

Gården anges som en av 20 bevarandemiljöer för vilka åtgärdsprogram upprättats i ”Kulturminnesvårdsprogram för Hultsfreds kommun”, Hultsfred 1991.

Lmv:s karta, Byggnadsminnet Fröreda Storegård på Fastigheten Fröreda 7:3, Skala 1:4000, den panelade gaveln återfinns vid pilens spets. LMV ek kartblad 6G0E 06604

Skadebild och aktuella åtgärder

Byggnaden har unika tapeter och väggmålningar. Efter läckage panelades tidigare den sydöstra gaveln för att skydda interiören. Efter läckage även genom den timrade gaveln i nordväst togs beslut om att även panela denna fasad.

Utförda åtgärder

Byggnadsdel	Tillstånd före renovering	Utförda åtgärder
Nordvästra gaveln	Vattenläckage genom timmerstommen	Gavelfasaden panelades och rödfärgades.
Fönsterfoder	Rötskadade	Byttes

Kommentarer till utförda åtgärder

Panelen skulle enligt beslutet utföras som på den motstående gaveln med panelmått 22 x 220 mm. Den nya panelen är 30 mm tjock. Panelen skulle strykas med ljus faluröd färg utan linoljetillsats. Arbetet utfördes med linoljeförstärkt färg. Eftersom huvudsyftet var att förse gaveln med skydd för att säkra invändiga tapeter och byte av panel inte anses rimligt avstår Länsstyrelsen från att kräva förändringar ang panel och rödfärg. Däremot kräver Länsstyrelsen att fönsterfodren skall vara hyvlade så att de kan målas med linoljefärg. Fönsterfodren byttes utan tillstånd eller samråd med den antikvariska kontrollanten. I underkant av panelen skall också en droppbräda monteras. Länsstyrelsen har beslutat att hålla inne 5 000 kr av byggnadsvårdbidraget tills åtgärderna utförts.

Länsstyrelsen anser att den utförda och kompletteringen med fasadpanel på byggnadsminnet är väl motiverade för att interiördetaljerna skall bevaras till kommande generationer.

Bilden visar norra bostadslängans nordvästra gavel före panelningen.

*Bilden visar norra bostadslängans nordvästra gavel efter panelningen.
Antikvarisk kontroll*

Antikvarisk kontroll har utförts av Henrik Åsenius, Länsstyrelsen Kalmar län.
Besiktning utfördes den 7 oktober 2003.

Slutbesiktning utfördes den 17 november 2004. Delar av de utförda arbetena godkändes ej och skall ändras våren 2005.

Fotodokumentation utfördes vid besiktningen och slutbesiktningen. Bildmaterialet förvaras på Länsstyrelsen.

Administrativa data

Ägare	Järeda Hembygdsförening
Beställare	Järeda Hembygdsförening
Bidrag från Länsstyrelsen	Beviljat 2004-04-05 med högst 26 000 kronor, dnr 432-13459-03
Tillstånd från Länsstyrelsen	Beviljat 2004-04-02, dnr 432-12917-03
Projektering	Panelningen skulle enligt Länsstyrelsens besiktningsprotoll daterat 2003-10-15, dnr 432-12917-03, utföras likadant som på byggnadens andra gavel.
Byggherre	Järeda Hembygdsförening
Entreprenör	Micael Thorstensson Bygg & Handel AB Bonareg. 7 570 80 VIRSERUM
Tid	Arbetena genomfördes under perioden augusti – november 2004

Källor

Kulturmiljöfunktionens topografiska arkiv på Länsstyrelsen, Diverse handlingar i byggnadsminnespärmen Hultsfred nr 1.

Kulturminnesvårdsprogram för Hultsfred kommun, Hultsfred 1991